

CÂT DE SIGURĂ MAI ESTE PROFESIA DE JURNALIST ASTĂZI: O ANALIZĂ COMPARATIVĂ REPUBLICA MOLDOVA - ROMÂNIA A AMENINȚĂRILOR PERCEPUTE DE JURNALIȘTI

HOW SAFE IS STILL THE JOURNALIST PROFESSION TODAY: A COMPARATIVE ANALYSIS REPUBLIC OF MOLDOVA - ROMANIA OF THE THREATS PERCEIVED BY JOURNALISTS

Bogdan OPREA,

*doctor în științe ale comunicării, lector universitar
Universitatea din București*

ORCID ID: 0000-0002-6868-7916
bogdan.oprea@unibuc.ro

Summary

The most frequent threats perceived „very often” and „often” by journalists from the Republic of Moldova (RM) and Romania (R) are „demeaning or hateful speech” (RM: 13.8%; R: 10.4%), „public discrediting” (RM: 10.5%; R: 8.7%) and „surveillance” (RM: 6.2%; R: 10.1%), shows the data of „The Worlds of Journalism Study 2021 - 2023” research that was conducted between October 2022 and September 2023 as a standard questionnaire applied to 307 journalists from the Republic of Moldova and 365 from Romania. Journalists with top management role in both countries are less exposed, generally almost twice less, than journalists without a management role. Female journalists in the Republic of Moldova are threatened more often, over two and a half times, than male journalists, in Romania the situation is the opposite, with perceived threats being greater or equal in the case of male journalists versus female journalists. Also, journalists with higher education and those with formal education or training in journalism in both countries report threats in higher proportions than those who only finished high school or without training in journalism. In both countries, the private/commercial media and, strictly in the case of the Republic of Moldova, also the non-profit media, are significantly more often victims of threats than the public service media. The study’s conclusions indicate an alarming level of threats against journalists and, in addition, to freedom of expression in both countries.

Key words: *threats, hate speech, intimidation, media management, press, surveillance.*

Introducere

1.687 de jurnaliști și 137 de lucrători media au fost uciși la nivel global în timpul desfășurării activității profesionale din 1992 până la 8 iunie 2025; dintre aceștia 26 de jurnaliști fiind confirmați doar în cele aproximativ cinci luni și jumătate ale anului 2025, ceea ce înseamnă un jurnalist mort la aproape fiecare a șasea zi, conform organizației non-profit internaționale The Committee to Protect Journalists (notă: din motive stilistice lucrarea de față utilizează termenul „jurnalist” pentru a acoperi toate genurile, iar,

acolo unde va fi cazul, se va formula explicit diferența de gen „jurnalist” - „jurnalistă”) [1]. Riscurile pentru profesia de jurnalist derivă atât din exercitarea ei în medii de lucru periculoase, pe front, în zone încadrate cu risc ridicat și extrem, precum locul unor accidente și catastrofe naturale, și sub permanenta amenințare a persoanelor și grupurilor de interese pe care le investighează, dar și în redacții în condiții de muncă ce presupun expunere la stres continuu și presiune psihosocială. The European Federation of Journalists consideră că „jurnaliștii și lucrătorii media au fost întotdeauna considerați lucrători cu «risc ridicat» din cauza naturii muncii lor. (...) jurnaliștii se confruntă cu riscuri omniprezente pentru sănătatea și siguranța lor, fie la locul de muncă, fie în medii mai periculoase sau volatile” [2]. Aceasta în condițiile în care, așa cum o afirmă organizații internaționale ale jurnaliștilor, aceștia joacă un rol vital în societate, „(...) democrația depinde de înțelegerea rolului special și particular al mass-media în societatea democratică”, afirmă The International Federation of Journalists (IFJ) în documentul strategic al federației „Status of Journalists and journalism ethics: IFJ principles” [3]. Unele autorități naționale conștientizează și afirmă public legătura dintre siguranța jurnaliștilor și dreptul cetățenilor de a fi informați. Astfel, Bundesministerium für europäische und internationale Angelegenheiten (Ministerul federal al Republicii Austria pentru afaceri europene și internaționale) spune că jurnaliștii joacă un rol vital „în informarea publicului, dezvăluirea adevărului și tragerea autorităților la răspundere într-o societate”, astfel încât „siguranța jurnaliștilor este o problemă nu doar de protejare a drepturilor lor umane ca indivizi, ci și a dreptului publicului de a primi informații și de a se implica în procesele de luare a deciziilor din societate” [4].

Pornind de la clasificarea Verei Slavtcheva-Petkova et al. (2023) și analizând numeroase resurse din literatura de specialitate, Gheorghe Anghel și Bogdan Oprea (2025) propun o clasificare a amenințărilor și abuzurilor împotriva jurnaliștilor în patru categorii principale [5]:

- amenințări la integritatea fizică și mobilitatea jurnaliștilor: asasinate, tortură, bătăi, răpiri, arestări, agresiuni sexuale etc.;
- amenințări psihologice care afectează bunăstarea emoțională și mentală a jurnaliștilor: discursul urii, diseminarea informațiilor personale, hărțuire și urmărire;
- amenințări online care afectează libertatea digitală a jurnaliștilor: trolling, atacuri de phishing, supraveghere digitală, manipulare strategică online, campanii de defăimare online, dezinformare strategică și confiscarea materialului jurnalist; acestea includ și doxing-ul - dezvăluirea de informații personale, precum adresele de acasă ale jurnaliștilor, alături de alte amenințări, precum și procesele strategice împotriva participării publice (Strategic Lawsuits Against Public Participation, SLAPP);
- amenințări la supraviețuirea profesională și ideologică: în special legate de stabilitatea locului de muncă.

În acest mediu de lucru marcat de riscuri multiple în ceea ce privește siguranța celor care profesază jurnalismul, percepția lor asupra riscurilor la care sunt supuși poate reprezenta un element important ce influențează modul în care aleg să-și desfășoare

activitatea, cu efecte asupra îndeplinirii misiunii pe care media o are la nivelul societății. Subliniem, în acest sens, dreptul fundamental al jurnaliștilor de a-și desfășura profesia în deplină libertate, fără niciun fel de presiune asupra lor, așa cum este consfințit de „Carta de la München”, care prevede, la Art. 3, că „un jurnalist nu poate fi obligat să îndeplinească un act profesional sau să exprime o opinie contrară convingerilor sau conștiinței sale” [6].

Corpus și metodă:

Datele cercetării de față se bazează pe „The Worlds of Journalism Study 2021 - 2023”, aflată la a treia ediție multianuală, după 2007 - 2011 și 2012 - 2016, studiu care s-a derulat în 117 țări. Activitatea de teren a fost realizată în perioada octombrie 2022 - septembrie 2023, iar, din perspectivă metodologică, a folosit un chestionar standard, care a fost aplicat pe 307 jurnaliști din Republica Moldova și pe 365 de jurnaliști din România.

Din punct de vedere conceptual, cadrul general al studiului de față se bazează pe două trăsături teoretice: o înțelegere a jurnalismului ca instituție discursivă (perspectivă generală) și modelarea domeniilor-cheie de risc și incertitudine în jurnalism (abordare specifică). Atâta timp cât în centrul acestui discurs se află percepția jurnaliștilor despre risc, precum și incertitudinea instituțională pe care o produc, studiul s-a axat pe sursele de risc (zonele de amenințare), formele de manifestare a lui (manifestarea amenințărilor) și percepțiile riscului (zonele de incertitudine). Scurta analiză de față se concentrează pe percepțiile riscului, care constituie consecințele percepute asociate cu diferite riscuri și care „generează o incertitudine semnificativă în rândul jurnaliștilor, organizațiilor media și instituției media în sine” [7].

Rezultate și discuții:

Jurnaliștii moldoveni (n = 307) și români (n = 365) care au răspuns la studiul „The Worlds of Journalism Study 2021 - 2023”, în perioada 2022 - 2023, au raportat mai multe tipuri de risc pe care le-au perceput în ceea ce privește siguranța lor (*Tabelul 1*). Datele arată, pe primele trei locuri, aceleași amenințări percepute „foarte des” și „des” de jurnaliștii din cele două țări, chiar dacă ultimele două locuri sunt inversate, „discursul urii și al umilinței”, „discreditare publică” și, respectiv, „supraveghere” (*Tabelul 1*). Primele nouă amenințări percepute coincid între cele două țări, cu excepția uneia singure, pe locul 7 în ambele țări, „coerciție”, la jurnaliștii moldoveni și, respectiv, „sentimentul că ești urmărit”, la cei români. Observăm, în general, valori mai mari la jurnaliștii români pentru toate cele nouă tipuri de amenințări percepute „foarte des” și „des” în ordine descrescătoare, cu excepția primelor două poziții, „discursul urii și al umilinței” și a „discreditării publice” (*Tabelul 1*). În unele cazuri, valorile înregistrate în România față de amenințarea corespondentă aceleași poziții în Republica Moldova sunt de între două și aproape trei ori mai mari. Acest lucru indică un mediu de lucru perceput, în general, ca fiind mai periculos de jurnaliștii români față de cei moldoveni.

Tabel 1. Cele mai mari nouă amenințări în ordine descrescătoare percepute „foarte des” și „des” de către jurnaliștii din Republica Moldova și România (%).

Republica Moldova			România		
1.	discursul urii și al umilinței	13,8	1.	discursul urii și al umilinței	10,4
2.	discreditare publică	10,5	2.	supraveghere	10,1
3.	supraveghere	6,2	3.	discreditare publică	8,7
4.	hacking și blocare	5,3	4.	muncă într-un mediu COVID-19	7,1
5.	muncă într-un mediu COVID-19	4,6	5.	alte amenințări și intimidări	6
6.	alte amenințări și intimidări	3,6	6.	chestionarea moralității personale	5,5
7.	coerciție	2	7.	sentimentul că ești urmărit	4,1
8.	chestionarea moralității personale	1,4	8.	hacking și blocare	3,9
9.	acțiuni legale	1,3	9.	acțiuni legale	3,3

În ceea ce privește amenințările percepute de jurnaliștii fără rol de management, observăm, de asemenea, diferențe între primele cinci amenințări din cele două țări, dar și valori mai ridicate la primele două amenințări percepute de jurnaliștii moldoveni față de cei români, consistent mai mari, aproape dublu și, într-un caz, chiar aproape triplu pentru celelalte trei la jurnaliștii români (*Tabelul 2*).

Tabel 2. Cele mai mari cinci amenințări în ordine descrescătoare percepute „foarte des” și „des” de către jurnaliștii fără rol de management din Republica Moldova și România (%).

Republica Moldova			România		
1.	discursul urii și al umilinței	7,9	1.	supraveghere	6
2.	discreditare publică	5,5	2.	muncă într-un mediu COVID-19	4,7
3.	supraveghere	2	3.	discursul urii și al umilinței	3,3
4.	alte amenințări și intimidări	1,3	4.	discreditare publică	3
5.	coerciție	1,3	5.	chestionarea moralității personale	2,5

În ceea ce privește amenințările asupra jurnaliștilor cu rol de middle management, observăm, din nou, valori semnificativ mai mari, chiar și de peste trei ori, raportate de jurnaliștii din România față de cei din Republica Moldova pentru primele cinci amenințări percepute „foarte des” și „des” (*Tabelul 3*).

Tabel 3. Cele mai mari cinci amenințări în ordine descrescătoare percepute „foarte des” și „des” de către jurnaliștii fără rol de middle management din Republica Moldova și România (%).

Republica Moldova			România		
1.	discursul urii și al umilinței	2,9	1.	discursul urii și al umilinței	4,7
2.	discreditare publică	2	2.	discreditare publică	3,3
3.	supraveghere	1,9	3.	supraveghere	2,4
4.	alte amenințări și intimidări	1	4.	muncă într-un mediu COVID-19	2,2
5.	acțiuni legale	0,6	5.	alte amenințări și intimidări	1,9

Cele cinci cele mai mari amenințări percepute „foarte des” și „des” de către jurnaliștii moldoveni cu rol de top management sunt raportate de un număr sensibil mai mare de respondenți decât în cazul jurnaliștilor români (Tabelul 4). De asemenea, jurnaliștii moldoveni declară ca amenințare, printre cele cinci, și „acțiunile legale” spre deosebire de cei români, care, în schimb, declară „hacking și blocare” și, respectiv, „chestionarea moralității personale” (Tabelul 4). Acest lucru arată că, în Republica Moldova, amenințările îmbracă și forme pe care le putem considera ca directe, pe când, în România, doar forme indirecte.

Tabel 4. Cele mai mari cinci amenințări în ordine descrescătoare percepute „foarte des” și „des” de către jurnaliștii cu rol de top management din Republica Moldova și România (%).

Republica Moldova			România		
1.	discursul urii și al umilinței	3	1.	discursul urii și al umilinței	2,5
2.	discreditare publică	2,9	2.	discreditare publică	2,4
3.	supraveghere	2,3	3.	alte amenințări și intimidări	1,9
4.	alte amenințări și intimidări	1,3	4.	supraveghere	1,6
5.	acțiuni legale	0,7	5.	hacking și blocare	1,4
			5.	chestionarea moralității personale	1,4

Jurnalistele din Republica Moldova percep cele mai mari cinci amenințări în ordine descrescătoare „foarte des” și „des” în valori semnificativ mai mari decât jurnaliștii, chiar și în procedente de două ori mai mari (Tabelul 5).

Tabel 5. Cele mai mari cinci amenințări în ordine descrescătoare percepute „foarte des” și „des” de către jurnaliste și jurnaliști din Republica Moldova (%).

Jurnaliste			Jurnaliști		
1.	discursul urii și al umilinței	9,5	1.	discursul urii și al umilinței	4,3
2.	discreditare publică	6,5	2.	discreditare publică	3,9
3.	supraveghere	3,9	3.	alte amenințări și intimidări	2,3
4.	alte amenințări și intimidări	2,6	4.	supraveghere	1
5.	coerciție	1	4.	coerciție	1

Dacă jurnalistele din Republica Moldova se simt semnificativ mai amenințate decât jurnaliștii, în România lucrurile stau invers, cele mai mari cinci amenințări în ordine descrescătoare „foarte des” și „des” percepute de jurnaliștii români sunt în proporții mai mari raportate la bărbați decât la femei și, respectiv, în cazul ultimelor două din cinci, în proporții egale (Tabelul 6).

Tabel 6. Cele mai mari cinci amenințări în ordine descrescătoare percepute „foarte des” și „des” de către jurnaliste și jurnaliști din România (%).

Jurnaliste			Jurnaliști		
1.	discursul urii și al umilinței	4,9	1.	discreditare publică	5,8
1.	muncă într-un mediu COVID-19	4,9	1.	supraveghere	5,8
2.	supraveghere	4,3	2.	discursul urii și al umilinței	5,4

3.	discreditate publică	3	3.	alte amenințări și intimidări	3
3.	alte amenințări și intimidări	3	3.	chestionarea moralității personale	3

Datele mai arată că jurnaliștii din Republica Moldova care au o educație formală sau un training profesional în domeniul jurnalismului percep în proporții semnificativ mai mari diferitele amenințări asupra activității lor profesionale decât cei fără astfel de studii (*Tabelul 7*).

Tabel 7. Cele mai mari cinci amenințări în ordine descrescătoare percepute „foarte des” și „des” de către jurnaliștii din Republica Moldova cu sau fără educație formală sau training profesional în jurnalism (%).

Educație formală sau training profesional în jurnalism			Fără educație formală sau training profesional în jurnalism		
1.	discursul urii și al umilinței	7,8	1.	discursul urii și al umilinței	5,8
2.	discreditate publică	6,2	2.	discreditate publică	4,3
3.	supraveghere	3,2	3.	supraveghere	2,9
4.	chestionarea moralității personale	1,4	4.	alte amenințări și intimidări	1,3
5.	acțiuni legale	1,5	5.	coerciție	1

Aceleași diferențe le observăm și în România între jurnaliștii cu și, respectiv, fără educație formală sau training profesional în domeniu, doar că acestea sunt mult mai accentuate, chiar și de câteva ori mai mari, 4,4 ori și chiar 6,5 ori mai mari în cazul jurnaliștilor cu educație în domeniu față de cei fără pentru cele mai mari cinci amenințări în ordine descrescătoare a proporției percepției lor de către respondenți (*Tabelul 8*).

Tabel 8. Cele mai mari cinci amenințări în ordine descrescătoare percepute „foarte des” și „des” de către jurnaliștii din România cu sau fără educație formală sau training profesional în jurnalism (%).

Educație formală sau training profesional în jurnalism			Fără educație formală sau training profesional în jurnalism		
1.	discursul urii și al umilinței	8,2	1.	discursul urii și al umilinței	3,2
2.	supraveghere	8	2.	supraveghere	2,2
3.	discreditate publică	7,1	3.	discreditate publică	1,6
4.	muncă într-un mediu COVID-19	6,3	4.	hacking și blocare	1,1
5.	alte amenințări și intimidări	5,2	5.	alte amenințări și intimidări	0,8
			5.	chestionarea moralității personale	0,8
			5.	muncă într-un mediu COVID-19	0,8

În ceea ce privește nivelul de studii absolvit, în rândul jurnaliștilor moldoveni, observăm, printre cele cinci amenințări percepute cel mai adesea „foarte des” și „des”, că respondenții care au studii de licență și master raportează, în general, în proporții mai mari aceste amenințări decât cei care au terminat doar liceul (*Tabelul 9*).

Tabel 9. Cele mai mari cinci amenințări în ordine descrescătoare percepute „foarte des” și „des” de către jurnaliștii din Republica Moldova în funcție de nivelul de educației (%).

Liceu absolvit			Licență			Master		
1.	discursul urii și al umilinței	3,2	1.	discursul urii și al umilinței	6,2	1.	discursul urii și al umilinței	3,3
2.	supraveghere	2,3	2.	discreditare publică	4,2	2.	discreditare publică	3
3.	discreditare publică	2	3.	supraveghere	1,3	3.	supraveghere	2
4.	alte amenințări și intimidări	1	4.	alte amenințări și intimidări	1	4.	alte amenințări și intimidări	1,6
5.	coerciție	0,7	4.	chestionarea moralității personale	1	5.	coerciție	0,7

Aceleași diferențe le observăm și în rândul jurnaliștilor români în ceea ce privește nivelul de studii absolvit cu privire la diferența declarată pentru cele cinci amenințări percepute cel mai adesea „foarte des” și „des” când comparăm respondenții care au studii de licență și master cu cei care au doar liceul absolvit; amenințările sunt semnificativ mai mari, în unele cazuri, pentru unele dintre amenințări și de 10 și chiar aproape de 14 ori mai mari pentru cele corespondente aceluiași loc din clasamentul celor mai dese cinci amenințări (Tabelul 10).

Tabel 10. Cele mai mari cinci amenințări în ordine descrescătoare percepute „foarte des” și „des” de către jurnaliștii din România în funcție de nivelul de educației (%).

Liceu absolvit			Licență			Master		
1.	discursul urii și al umilinței	0,8	1.	supraveghere	4,4	1.	discursul urii și al umilinței	6
2.	supraveghere	0,5	2.	discreditare publică	2,8	2.	discreditare publică	4,7
2.	alte amenințări și intimidări	0,5	3.	muncă într-un mediu COVID-19	2,7	3.	supraveghere	4,1
3.	discreditare publică	0,3	4.	discursul urii și al umilinței	2,2	3.	muncă într-un mediu COVID-19	4,1
3.	chestionarea moralității personale	0,3	5.	acțiuni legale	1,9	4.	hacking și blocare	2,5
3.	intimidări la locul de muncă	0,3	5.	sentimentul că ești urmărit	1,9			
			5.	alte amenințări și intimidări	1,9			

Dacă analizăm comparativ amenințările percepute „foarte des” și „des” de către jurnaliștii din Republica Moldova și din perspectiva proprietarilor instituțiilor media, observăm că presa privată/comercială și cea nonprofit este în mod semnificativ mai des victimă a agresiunilor decât presa de serviciu public (Tabelul 11).

Tabel 11. Cele mai mari cinci amenințări în ordine descrescătoare percepute „foarte des” și „des” de către jurnaliștii din Republica Moldova care provin din presă privată/comercială, de serviciu public și, respectiv, nonprofit (%).

Presă privată/ comercială			Presă de serviciu public			Presă nonprofit		
1.	discursul urii și al umilinței	4,5	1.	discursul urii și al umilinței	2,3	1.	discursul urii și al umilinței	3,9
2.	discreditare publică	4,3	2.	discreditare publică	1,7	2.	discreditare publică	3,3
3.	supraveghere	2,3	3.	coerciție	0,7	3.	supraveghere	3,2
4.	alte amenințări și intimidări	1,3	4.	supraveghere	0,3	4.	alte amenințări și intimidări	1,3
5.	coerciție	0,6	4.	alte amenințări și intimidări	0,3	5.	acțiuni legale	1
			4.	chestionarea moralității personale	0,3			

Aceeași analiză comparativă a amenințărilor percepute „foarte des” și „des” de către jurnaliști din perspectiva proprietarilor instituțiilor media, dar, de data aceasta, a jurnaliștilor din România, arată că presa privată/comercială este în mod semnificativ mai des victimă a agresiunilor decât presa de serviciu public, unele amenințări de pe aceeași poziție din clasament fiind raportate în proporții și de aproape 6 ori mai mari. De asemenea, observăm valori reduse pentru presa nonprofit, ceea ce este explicabil pentru că aceasta nu are reprezentativitate la nivelul peisajului media românesc (*Tabelul 12*).

Tabel 12. Cele mai mari cinci amenințări în ordine descrescătoare percepute „foarte des” și „des” de către jurnaliștii din România care provin din presă privată/comercială, de serviciu public și, respectiv, nonprofit (%).

Presă privată/ comercială			Presă de serviciu public			Presă nonprofit		
1.	discursul urii și al umilinței	8,5	1.	supraveghere	2,2	1.	discursul urii și al umilinței	0,5
2.	supraveghere	6,9	2.	discreditare publică	1,7	1.	discreditare publică	0,5
3.	discreditare publică	6,3	3.	muncă într-un mediu COVID-19	1,6	1.	supraveghere	0,5
4.	muncă într-un mediu COVID-19	4,9	4.	discursul urii și al umilinței	1,4	1.	hacking și blocare	0,5
5.	alte amenințări și intimidări	4,7	5.	hacking și blocare	0,8	1.	alte amenințări și intimidări	0,5
			5.	sentimentul că ești urmărit	0,8			

Concluzii:

Datele cercetării „The Worlds of Journalism Study 2021 - 2023” arată o paletă largă de amenințări comune cu care jurnaliștii din cele două țări, Republica Moldova (RM)

și România (R), se confruntă, dar și câteva care țin de specificul peisajului media local. Dintre cele nouă cel mai des percepute amenințări coincid toate cu excepția „coerciției”, care se regăsește doar la jurnaliștii moldoveni și, respectiv, „sentimentului că ești urmărit”, regăsită doar la cei români. Cu excepția primelor două amenințări percepute în funcție de ponderea declarată (RM - „discursul urii și al umilinței”: 13,8% și „discredita-re publică”: 10,5%; R - „discursul urii și al umilinței”: 10,4% și „supraveghere”: 10,1%), toate celelalte amenințări raportate în ordine descrescătoare ca pondere declarată sunt semnificativ mai accentuat percepute în România decât în Republica Moldova, ceea ce indică un mediu de lucru perceput, în general, ca fiind mai periculos de jurnaliștii români față de cei moldoveni.

Pentru jurnaliștii moldoveni fără rol de management, cele mai mari cinci amenințări percepute implică, pe lângă „discursul urii și al umilinței”, „discredita-re publică” și „supraveghere”, care se regăsesc și la cei români, și acțiuni ce pot fi considerate mai directe, precum „coerciție” și „alte amenințări și intimidări”; la jurnaliștii români în locul acestora se regăsesc „muncă într-un mediu COVID-19” și „chestionarea moralității personale”, pe care le putem considera mai puțin directe.

În ceea ce privește jurnaliștii din middle management, tot printre cele cinci amenințări percepute, putem formula aceeași concluzie privind amenințările directe și indirecte. Astfel, o singură amenințare diferă între cele două țări, la cei moldoveni, „acțiuni legale”, iar, la cei români, „muncă într-un mediu COVID-19”; celelalte amenințări coincid, chiar dacă în procente diferite, „discursul urii și al umilinței”, „discredita-re publică” și „supraveghere”. Observăm, totodată, că amenințările asupra jurnaliștilor din middle management români sunt percepute în mod semnificativ mai mari, chiar și de peste trei ori, decât la cei moldoveni.

În schimb, studiul arată că amenințările sunt percepute, în general, mai mari asupra jurnaliștilor cu rol de top management din Republica Moldova decât a celor din România. Primele patru dintre cele cinci amenințări coincid în cele două țări, „discursul urii și al umilinței”, „discredita-re publică”, „supraveghere” și „alte amenințări și intimidări”, chiar dacă în valori diferite și pe locuri diferite pentru ultimele două menționate, dar, la jurnaliștii moldoveni cu rol de top management, apare din nou o amenințare pe care o percepem ca directă, „acțiuni legale”, care, la cei români, este înlocuită, cu aceeași valoare procentuală, de două amenințări, mai degrabă indirecte, „hacking și blocare” și, respectiv, „chestionarea moralității personale”.

Acest aspect sugerează că poziția instituțională și ierarhia în ambele țări pot reprezenta un scut protector în fața abuzurilor, agresiunilor și a altor forme de presiune și intimidare. Managerii din poziții de top de pe ambele maluri ale Prutului sunt mai puțin expuși, în general, aproape de două ori mai puțin, decât cei fără rol de management. În acest climat, redacțiile din Republica Moldova și România apar mai vulnerabile în fața diferitelor forme de intimidare, ceea ce pune probleme de independență și liberă funcționare a presei.

În ceea ce privește diferențele de gen, chiar dacă cele cinci amenințări sunt aceleași pentru jurnalistele moldovene decât pentru jurnaliștii moldoveni, valorile sunt semnificativ mai mari, și de peste două ori și jumătate, pentru unii indicatori. În plus, aproape una din zece (9,5%) dintre jurnalistele moldovene reclamă că sunt victime ale „discur-

sului urii și al umilinței”. În România situația este diferită, amenințările percepute fiind mai mari în cazul jurnaliștilor români față de jurnalistele române la trei dintre primele cinci, și egale la celelalte două.

Datele mai arată că jurnaliștii care au o educație formală sau un training profesional în jurnalism percep în proporții semnificativ mai mari diferitele amenințări asupra activității lor profesionale decât cei fără astfel de studii în cazul jurnaliștilor din ambele țări, doar că acestea sunt mult mai accentuate, chiar și de 6,5 ori mai mult, în cazul jurnaliștilor români.

În ceea ce privește nivelul de studii absolvit, în rândul jurnaliștilor din Republica Moldova, observăm, printre cele cinci amenințări percepute cel mai adesea „foarte des” și „des”, că respondenții care au studii de licență și master raportează, în general, în proporții mai mari aceste amenințări decât cei care au terminat doar liceul, ceea ce, în cazul celor din România, este în mod semnificativ mai mare, chiar și de câte 10 și chiar aproape de 14 ori mai mari pentru cele corespondente aceluiasi loc din clasamentul celor mai mari cinci amenințări.

Rezultatele „The Worlds of Journalism Study 2021 - 2023” arată că jurnaliștii cu studii superioare și cei cu o pregătire formală ori un training de specialitate par să fie mai conștienți de amenințările exercitate asupra lor. Acest lucru poate indica faptul că jurnaliștii cu studii superioare au o capacitate mai mare de a recunoaște fenomenul opresiv ori au mai mult curaj în recunoașterea și declararea abuzurilor la care au fost supuși.

Dacă analizăm comparativ amenințările percepute de către jurnaliștii din Republica Moldova și din perspectiva proprietarilor instituțiilor media, observăm că presa privată/comercială și cea nonprofit sunt în mod semnificativ mai des victime ale agresiunilor decât presa de serviciu public. Același lucru îl observăm și în România, unde presa privată/comercială este în mod semnificativ mai des victimă a agresiunilor decât cea de serviciu public, unele amenințări de pe aceeași poziție din clasament fiind raportate în proporții și de aproape 6 ori mai mari. Valori îngrijorător de mari, am putea spune, regăsim, în ceea ce privește presa privată/comercială din România, la amenințările „discursul urii și al umilinței”, perceput de 8,5% dintre jurnaliștii care lucrează în acest tip de media, „supraveghere”, perceput de 6,9% dintre jurnaliști, și „discreditare publică”, perceput de 6,3% dintre jurnaliști. Analizând aceste rezultate putem concluziona pentru cele două țări că presa privată/comercială și, strict în cazul Republicii Moldova, și cea nonprofit sunt expuse unor presiuni editoriale mai mari, iar jurnaliștii din instituțiile publice beneficiază de o protecție instituțională mai mare, lucru explicabil atât timp cât aceste organizații beneficiază de diferite niveluri de reprezentare asociativă și sindicală, pe când puțini jurnaliști din mediul privat fac parte din asociații profesionale. Această diferență poate fi explicată și prin tipul de jurnalism practicat, în condițiile în care presa de serviciu public tinde să abordeze un jurnalism mai „cuminte”, mai puțin critic cu puterea, care este rareori axat pe investigații sau subiecte controversate, mult mai specifice presei private/comerciale.

Concluziile indică un nivel care poate fi considerat îngrijorător de presiune asupra jurnaliștilor din cele două țări, care, alături de influențele raportate de jurnaliști, așa cum am mai arătat într-o analiză comparativă anterioară [8], pot comporta consecințe grave asupra libertății de exprimare.

Relevanța rezultatelor scurtei analize de față constă în prezentarea unei recomandări fundamentată științific care vizează ambele țări analizate de întărire a cadrului de exercitare a profesiei de jurnalist. Se recomandă, astfel, inițierea sau susținerea unor asociații profesionale existente ale jurnaliștilor care să se poată manifesta independent și care să organizeze atât programe de formare cu privire la drepturile jurnaliștilor și la modul în care aceștia pot și trebuie să acționeze pentru apărarea lor, la nivel individual și colectiv, cât și acțiuni de suport pentru jurnaliștii cărora aceste drepturi le sunt încălcate. De asemenea, se impun măsuri de protecție și autoreglementare mai eficiente în redacții pentru a preveni abuzurile și pentru a încuraja un mediu de muncă echitabil și sigur.

Acknowledgement:

Această publicație se bazează pe datele colectate ca parte a Studiului „Worlds of Journalism” (WJS), o inițiativă internațională cuprinzătoare de cercetare pentru a evalua starea jurnalismului la nivel mondial.

Dorim să mulțumim tuturor cercetătorilor și instituțiilor participante din diferitele țări WJS pentru munca de colaborare. Angajamentul și colaborarea lor au fost cruciale pentru colectarea și analiza cu succes a datelor prezentate în această publicație. Mulțumirile noastre speciale se adresează echipei din România, reprezentată de Natalia Vasilendiuc, Gheorghe Anghel, Alexandra Bardan, Andrada Fiscutean, Carmen Ionescu, Antonia Matei, Bogdan Oprea și Rodica-Melinda Șuțu, de la Universitatea din București, și echipei din Republica Moldova, reprezentată de Natalia Vasilendiuc, de la Universitatea din București, Marin Eladi, cercetător independent, Nadine Gogu, de la Centrul pentru Jurnalism Independent, Victoria Bulicanu, de la Universitatea de Stat din Moldova, și Asociația Presei Independente, precum și de diverse instituții media publice și private pentru contribuțiile lor neprețuite și pentru susținerea proiectului de cercetare.

Abordarea cuprinzătoare a studiului WJS ne-a oferit un set de date bogat, comparativ, care formează baza acestei cercetări. Dorim să mulțumim întregii echipe WJS pentru angajamentul neobosit de a face progrese în domeniul cercetării jurnalismului.

Referințe bibliografice:

1. *Journalists killed*. Committee to Protect Journalists. Disponibil: <https://cpj.org/data/killed/all> (accesat: 14.06.2025).
2. The European Federation of Journalists, 2025, apud Anghel, Gh. & Oprea, B. În prima linie: jurnaliștii între risc și amenințări. In: *Jurnalism sub presiune. O analiză a riscurilor și incertitudinilor profesiei*. Vasilendiuc, N. et al. București: Tritonic, 2025, p. 153.
3. *Status of Journalists and journalism ethics: IFJ principles*. The International Federation of Journalists. 2025. Disponibil: <https://www.ifj.org/media-centre/news/detail/category/europe/article/status-of-journalists-and-journalism-ethics-ifj-principles> (accesat: 14.06.2025).
4. Bundesministerium für europäische und internationale Angelegenheiten, f.d., apud Anghel, Gh. & Oprea, B. În prima linie: jurnaliștii între risc și amenințări. In: *Jurnalism sub presiune. O analiză a riscurilor și incertitudinilor profesiei*. Vasilendiuc, N. et al. București: Tritonic, 2025, p. 153.
5. Anghel, Gh. & Oprea, B. În prima linie: jurnaliștii între risc și amenințări. In: *Jurnalism sub presiune. O analiză a riscurilor și incertitudinilor profesiei*. Vasilendiuc, N. et al. București: Tritonic, 2025, p. 152.
6. Reporters Without Borders. 2025. Disponibil: <https://safety.rsf.org/appendix-iii-declaration-of-rights-and-obligations-of-journalists/> (accesat: 8.06.2025).

7. The Worlds of Journalism Study 2021 - 2023, 2024. Disponibil: <https://worldsofjournalism.org/conceptual-framework/> (accesat: 13.06.2024).
8. Oprea, B. Influențe extreme asupra jurnaliștilor din Republica Moldova și România în pandemia de COVID-19 - patronii de presă, managerii de business și șefii editoriali. In: Culegerea de rezumate *Conferința științifică națională cu participare internațională „Integrare prin cercetare și inovare”*, dedicată Zilei Internaționale a Științei pentru Pace și Dezvoltare - Științe sociale, Universitatea de Stat din Moldova, Chișinău, 7 - 8 noiembrie 2024, Chișinău: Universitatea de Stat din Moldova, HR Excellence in Research, pp. 102 - 107.